

SIONULU ROMANESCU

fóia besericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,
1. Iuliu
1866.

Sionulu rom. ese de dóue ori pre luna, in l. si 15. a
lunei, cuprindendu o cóla si diumetate. Pretiulu pre
unu anu e 4 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. v. a.
Pentru tiere afara de Austri'a se mai adauge portulu
postalu.

N^o
13

Prenumerarea se face la redactiune in seminariulu
gr. c. centralu din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10)
si la p. t. domniú corespundinti. Tóte epistolele sunt
de a se tramite la redactiune francate. Corespundin-
tiile nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu
se primescu.

Anulu
II.

CUPRINSULU: Reinvierea forului vicarialu naseudénu. — San-Petru invinge Rom'a. — Protopapadichi'a lui P. Maioru (urmare.) — Studie peda-
gogice, II. — Corespundintia: Sabiliu (caus'a dotatiunei parochiei gr. c. din Sabiliu). — Amvonulu: Viéti'a lui s. Petru (predica). — Diuariulu moralo-
religiosu „Eclesi'a.” — Literatura. — Ochire prin lumea politica. — Varietáti.

Reinvierea forului vicarialu naseudénu.

Cu bucuria vinu a impartesi unu actu insemnatu. Acel'a e reinvierea forului nostru vicarialu, desi pórtá numele de *consistoriu vicarialu*. Cugetu cá mai bine voiú face déca voiú lasá se gráesca in sa-si ordinatiunea gratiósá, prin care restaurá bunulu nostru archiereu numitulu foru. Acea din cuventu in cuventu suna in chipulu urmatoriu:

N^{ru} $\frac{1532}{988}$ **Reverendisime in Christosu Frate!**

Petransi de marimea respundiatatei, ce e inpreunata cu inalt'a chiamare a episcopíei, la care e alésá si umilinti'a nóstra; dara si oftandu din adunculu animei a corespunde acestei solfe apostolice, la carea suntemu si tramisi: nu potemu a nu ne folosí de tóte ajutorintiele, ce ni s'aru ambiá spre inaintarea si prosperarea binelui spiritualu alu fiiloru nostri sufletesci incredintiati nóue de la Domnulu.

Pent'aceea recuetandu cu tóta seriositatea matura, ce o recere atátu natur'a cátu si insemnatatea binelui sufletescu, si observandu, cá tienuturile ingremiate vicariatulu Reverendisimei Frátei Tale sunt mai departate si mai inpedecate in comunicatiune de la acestu ordinariatu, decátu cá unele trebi si cause spirituali, cari aru recere o menire accelerata, se póta fi asiediate de aici cu aceea repediune, carea o necesitédia binele spiritualu si carea o-amu oftá si noi in tóte: amu gasitu in Domnulu, de a concede vicariatulu Frátei Tale dreptu de a avé si de a tiené consistoriu subalternu in drepturile delegate, si jurisdictiune in causele espuse mai diosu, — si anume cu privintia:

A) La organizarea consistoriului subalternu.

Cumu se se constituédie, cine se fia membrii, cine se-i aléga si se-i denumésca, si cáti se fia la numeru? Se decide: se fia 9 la numeru; *presidele* se fia vicariulu si archidiaconulu Naseudului; *asiesori*: protopopulu Bistritiei revds. Ioanu Maieru, si protopopulu Budacului-romanu m. o. Ioanu Stefanu, v. protopopulu surógatu alu Bistritiei m. o. Alesandru Silasi, parochulu Rocnei m. o. Clemente Lupsiai, parochulu Santu-Georgiului m. o. Simeonu Tanco, profesoriulu gimn. din Naseudu m. o. Leonu Paveli'a; si cá se se suplinésca numerulu de 9, vicariulu in contielegere cu protopopulu Bi-

stritiei si alu Budacului-romanu se propuna inca trei asiesori, din vicariatu unulu, din protopopiatulu Bistritiei unulu si din alu Budacului-romanu unulu, cari se fia teologi absoluti; vicariulu se propuna dóra pre profesoriulu de cantu si ritu de la scól'a preparandiála, si apoi pre *defensorulu* si *notariulu* consistorialu se-i aléga, si spre intarire se-i arete aici; eara *fiscalulu* se sí-lu aléga consistoriulu din membrii sei si se-lu numésca, si aici se-lu incunoscintiedie. Cá se póta aduce decisiuni trebue se fia celu puçinu 5 membrii de fácia; de sine se intielege, cá asiesorii consistoriului diéesanulu potu fi si se potu intrebuintiá si in consistoriulu subalternu.

B) Drepturile consistoriului subalternu.

1. Consistoriulu subalternu va avé jurisdictiune disciplinaria asup'r'a preotiloru in urmatóriele: cá asup'r'a esceselorú cutarui preotu subalternu in privintia moralitatei, déca s'ar dá caintia incontra-i, póte dispune cercare, si decum'va escesulu nu ar fi mare, a-lu dogení fratiesce prim'a data; eara decum'va ar repeti escesulu a dóu'a óra seau mai demulteori, seau ar comite dóra si altele, seau aru fi puncte de caintia mai insemnate, si atunci va avé putere de a dispune cercare, inse resultatulu acelei'a un'a cu opiniunea meritoria prelanga strapunerea actelorú va fi de a-se substerne la ordinariatu. Sub jurisdictiunea acést'a nu cadu asiesorii consistoriului subalternu, cu atát'a mai puçinu cadu asiesorii consistoriului diéesanulu; cainti'a ce s'ar face incontr'a lorú va fi de a-se substerne totdeun'a aici.

2. Dreptulu de a compune cu modalitate buna pacifica controversiele, ce s'aru escá intre parochii, cari-si schimba parochiéle, cu privintia la competintiele beneficiului avutu, asiediandu pretinsiunile formate dupa cinosur'a rigorósá; ce decum'va nu ar succede, se cerce in meritulu lucrului, ascultandu-se ambele párti respective si marturiéle producunde, si resultatulu cercarei cu opiniunea se-lu substerna aici. Totu acést'a procedura se se observédie la diferintiele, cari voru fi escate intre parochu si poporeniú sei cu privire la pretinsiuni, ce cadu sub judecat'a besericésca.

• 3. Escesele incontr'a cantoriloru, de nu voru fi si docinti, veri de ce plasa se se pertractédie dupa form'a sa in forulu subalternu si se se aduca sentintia, si déca va fi causa de amovire seau de schimbare, se se tramita spre aprobare aici totdeun'a. Pentru invetiatori stau instructiunile date de aici si de la locurile mai inalte. In

privinti'a fetiloru sta despusetiunea pentru cantori, cu aceea adaugere, ca-i voru poté si depune, standu dreptu-lu de a poté apelá aici la acestu ordinariatu.

4. In privinti'a cauzelor matrimoniali, drepturile ce le concedu legile matrimoniale, si anume: a) de a primí suplicele părtiloru litigante, seau cainti'a loru de a-o luá la protocolu, si intre respectivi de a tentá reconciliatiune; b) de a despune cercarea in cauzele matrimoniale, cei-voru fi concediute din partea tribunalulu matrimonialu, si de a instruí procesulu cu tóte documentele de lipsa, dupa puterea ce o va capeté in casurile, cari isse voru concedre de la tribunalulu amintitu; c) va avé dreptu si detorintia, de a intreprinde tóte midfócele legali pentru sterpirea concubinateloru si pentru sustienerea santianiei legaturci casatoresci.

C) Drepturile concese vicariului „ad personam.”

1. Suprarevisiunea ratiunilor besericesci din totu vicariatulu seu. Spre ce scopu va avé de a veghiá, cá la tempulu seu se i-se substérna ratiunile besericiloru vicariali, apoi de a-le esaminá, óre instruite sunt acelea conformu ordinatiuniloru guvernulu díecesanu seau ba? si respective sunt óre revediuete in faci'a loculu prin v. protopopulu in presinti'a poporulu ori ba? Gasindu-le a fi asia, se-le substérna guvernulu díecesanu deadreptulu; cele defectuóse sele retraméta respectiviloru, cá pre tempulu defiptu, cátu se va poté mai scurtu se le gatésca dupa form'a sa, cari apoi asia emendate asist-derea le va tramite la ordinariatu.

2. Se veghiedie, cá tóte relatiunile periodice la tempulu seu se se substerna aici.

3. Se informedie pre protopopi respectivii la ordinariatu, si cá archidiáconu pre toti preotii tractuali, pre veduvele si orfanii preotiloru repausati, pre docinti si cantori.

4. Visitatiune cá vicariu se faca unde ar fi de lipsa, inse cu scirea si invoirea previa a ordinariatulu díecesanu; dara in tractulu seu cá archidiáconu se faca in totu anulu, revediuendu cu aceea ocaziune matriculele si protocélele parochiali, apoi protocolulu visitatiunei se-lu substérna aici totdeun'a.

5. Se binedica besericele, déca se va poftí, cu solemnitata mai mare; apoi cemetarie, vestmente sacre, cruci publice in satu si dinafara, prapori, si alte ornate si vase sacre, la cari nu se recere ungere cu santulu miru.

6. Facultatea de a constituí administratori interimali, contielegundu-se si cu protopopulu respectivu; pentru aprobare inse se-i incunoscintiedie aici.

7. Facultatea seau dreptulu de a dispensá de la a trei'a vestire din cauze fundate, in casuri de mare necesitate si de la a dóu'a vestire, sub cari dispensári clericii díeceseci nu se intielegu; apoi de a poté dispensá de la alu 7. gradu de sange si de afinitate ordulu I., de la gradulu alu 5. pana la alu 7. a afinitatei ordulu II., si de la tóte gradurile de afinitate ordulu III.; in rudeni'a spiritala de la gradulu alu 3. si alu 4., precumu si de la tempulu sacratu, si anume in septeman'a cea alba, si de la tempulu de jele la barbati. Dreptulu de a dispensá de la aceste impedimente se estinde pre unu restempu numai de 5 ani, anume pana la 25 Septembrie 1870, pre care restempu sunt concese si ordinariulu díeceseci acesteia. — Tacsele pentru dispensatiune de la gradulu alu 7. de sange si afinitate 2 fl. v. a., de la fiacare vestire 1 fl. v. a., de la tempulu sacratu 1 fl. v. a.,

de la tempulu de jele 1 fl. v. a., si de la afinitate 1 fl. v. a.

Din siedinti'a consistoriala tienuta in Ghierl'a la 27 Aprile 1866.

Ioanu Vanesa m. p.,
episcopulu de Ghierl'a.

La acestea avemu a face cu privire la o candidatura aieptata in gratiosulu decretu episcopescu numai o observatiune. Mantuitoriulu a disu: „Voi sunteti lumin'a lumiei.“ Cugetu dara, cá déca acestea cuvente se referescu la cleru, care e lumin'a poporulu, cu cátu mai vertosu trebuie se se referésca la cei ce sunt pusi a indreptá scaderile si a celoru clerici, cari aluneca si uita multu puçinu de inalt'a loru chiamare! Deaici urmédia — dupa parerea mea, — cá cei ce au a veghiá preste portarea clericiloru, insi-si trebuie se premérge cu o portare nereprinsibila, se duca o vieția esemplaria si demna de tóta imitatiunea, se fia ornamentulu si decórea clericulu, la cari se privésca ceialalti cá la o cautatória, in carea vedu tóte acelea ce au a face si a urmá. Aceia in urma trebuie se arete unu zelu invapáiatu cátra sierbitiulu besericescu si o aplecare, ear nu se le fia sierbitiulu ddiescu numai cá o sarcina molesta, in respectulu carei se i para bine, candu si-póte cátu mai iute mantuí urechi'a. Cáci dincontra acela, care va fi trasu la dare de séma pentru portarea sa de nescari ómeni ce nu corespundu detorintieloru statulu seu, va respunde cu totu dreptulu: „Medice, vindeca-te pre tine insu-ti!“

Naseudu, in diu'a infientiarei dictrictulu 1866.

P.

San-Petru invinge Rom'a.

In seclulu, in care traimu, a ne redicá preste atmosfer'a de tóte dílele in regiunea santiloru, e lucru interesantu si de folosu. Noi inse ne adresámu cátra aceia, cari inca pretiuescu mai presusu de tóte virtutea, póte inse se ne intelnimu si cu de aceia, cari o ignorédia; apoi ací e deregatori'a unei foi besericesci, cá pre aceia, cari neci din cárti nu o cunoscú nice in beserica nu o cauta, se i luminedie despre dins'a. — Fora ce-va sila, fora a avé lipsa de a ne folosí cu argumente supraratiunale vomu fi in stare a aretá, cumca santii curatu din punctu-de-vedere lumescu sunt ómeni mari, cari atátu cu privire la patria-si cátu si cu privire la omenimea intréga si-au implinitu misiunea astfeliu, cátu aru fi fostu demni in tóta privinti'a se li se redice monumente glorificatórie. Decá i vomu pune in paralela cu alti barbati contemporani, se voru lamurí si justificá tóte celea ce le dá baseric'a credintiosiloru atunci, candu pre santi e dechiara de santi si le eternédia memori'a. —

S. Petru principele apostoliloru, alesu fiendu prin I. Chr. se fia fundamentulu baserecei, prin ddiesculu seu Dascalu s'a invetiatu spre tóte acele virtuti, cari cuprindu in sine toti caracterii omulu celui antáiu nascutu prin credintia, si printr'insulu totodata s'a provediutu cu o putere cá aceea, de carea insi-si angerii lui Ddiu nu se bucura. S. Petru a fostu indreptariulu tuturor apostoliloru, doctoriloru, si a maimariloru besericeci; pre capulu lui stralucescu tóte corónele, in giurulu lui inverdiesce laurea dreptatii, dinsulu a fostu provediutu cu intieleptiune de a invetiá, cu putere de a legá si deslegá, elu tiene in mana chiaile raiului; cátra dinsulu trebuie se se adresedie adi omenimea cu sentinti'a: „La tine sunt cuventele mantuirei“, cu carea se adresase dinsulu odinióra cátra Invetiatoriulu seu.

Cu puterea și voi'a Invetiatoriului seu a început o revoluțiune, căși care până atunci nici că se pomenise, și aceea cu tari'a animei și cu ajutoriulu charului lui Ddieu o-a și finitu-o. Elu singuru că seracu s'a rescollatu și a triumfatu asupr'a ddieiloru inperiului romanu. Dinsulu a moritu pre cruce că unu sclavu, proprie inse că unu aducatori de lege noua și triumfatoriu preste pecatu, ce domniá in lume; a moritu că unu rege a unei dinastie, ce va se remana in eternu, și că biruitori preste Nerone, despre care e destulu a-i aminti numele, că totu celu cu mintea sanetosa se se infioré; a triumfatu preste jugulu celu rusinatoriu alu paganismului, in loculu carui a intemeiatu inperati'a dreptatei, nemai-lasandu mintiun'a necumu se triumfedie, ci nice se repausedie. — Preste puçinu se implinescu 18 secli, decandu, din mandatulu lui Nerone fú dusu la loculu de perdiare, unde a și moritu trupesce, eara spiritualminte traesce și domnesce sprigionitu prin puterea de susu și credinti'a filoruu sei. Tóte s'aru restorná in lume, decum'va tronulu lui ar deveni neesistente. De pre tronulu acest'a cu putere data de susu gubernedia pastorii și turm'a, indrépta și conduce spiritele cătra limanulu fericierei. Ur'a și invidi'a indarnu s'a insoçitu in contr'a lui; nu e, nu se póte aflá mana asia de potinte, că se póta nimici legile lui Petru; cuventulu lui e muru tare, prelanga care furi'a inimiciloru se póte jocá, inse nu lu-póte sparge, și preste care marea inviforata și-póte aruncá valurile vinete, inse nu lu-póte elati, că fundamentulu e pusu de „mana tare și braçiu inaltu“ fiendu piétr'a din anghiu insu-si I. Chr. Fora cutremuru se uita in faci'a contrariloru murmuratori, și cu incredere se intorce cătra ai sei, căci preste dóue sute de milióne de fideli se pléca mandateloruu lui, carele cu unu „aminu“ refrange tóte poterile pamentului. Acést'a a fostu și acést'a e și adi puterea lui Petru, supunendu sub petióre-si tóte conjuratiunile inimiciloru, cari de la Nerone incepundu pana asta-di s'au straduitu și se straduescu a-o nimici. Invingundu pre Nerone, Ariu, Mohamedu, Voltaire, in sinulu seu cuprinde din lumea intréga preste dóue sute de milióne de suflete, fora de a incetá a mai primi și in presinte cu sutele și miiele. Asiadara vedemu, că din di in di se implinesce, cea ce profeti Mantuitoriulu: „*vei pescui ómeni.*“

Si óre dinsulu, care s'a bucuratu de mai inalta favóre decâtu chiaru Avramu și Moise și decâtu profetii, dinsulu, care aduse legi omenimei și e locutienatoriulu lui I. Chr., cine a fostu? ce a facutu? de tóte aceste se concentrédia in dinsulu? Elu n'a fostu nice avutu, nice erudit; tóta scienti'a lui a statu in aceea, că si-sciá direge retiele și ocarmu luntriti'a; a fostu simplu, inse curatu la anima; a fostu cu incredere in Isusu, asia cătu candu i-dise se si-lase tóte și se mérga dupa dinsulu, fora intardiare și indoire se duse parasindu tóte. Eaca in ce stá secretulu potestatiei și gloriei sale; eaca simplicitatea, din carea ese credintia, acea credintia, din carea isvoresce iubire, acea iubire, a carei'a fruptu e supunerea neconditiunata, ce nu cunoște nepotintia și nu se cutremura de misiunea cea grea apostolica, nu, nice de martiriu; eaca ce a fostu caus'a, de pre Petru lu-iubiá Domnulu!

De voimu a pune in paralelu aceea, ce-si póte omulu cugetá despre bunatatea lui Ddieu, cu acele, cari pentru omu le póte face aceea-si bunatate ddieesca: atunci se cetimu in Fenelonu, cumu invétia Mentoru pre Telemachu regele viitoriu alu Itacei, apoi se vedemu și in s. scriptura cumu invétia Isusu pre pescarij gale-

leani, pre cari i-a intrebuintiatu spre strasformarea lumii. Cine si-ar fi potutu inchipui bunatatea, pacientia, indurarea, marinitatea, cu carea se portá intru instruirea loru? I-a adunatu pre ei la sine, i-a iubit; se acomóda dupa capacitatea și cultur'a loru, care erá in gradulu celu mai diosu; că toti se-lu intieléga, graesce cu nesce cuvente simple; le-sierbesce, le cérca morbosii și i vindeca. Tóte faptele Invetiatoriului au fostu de asia, că se póta sierbi de invetiatura loru atunci, candu le va demandá se invetie tóte popórele — Si intru primirea divinei instruitiuni dintre apostoli celu mai zelosu s'a aretatu Simonu Petru. Elu in totu loculu e celu de antáiu; cătra elu graesce Mantuitoriulu cuvente cu privire la intemeierea și latirea beserecei; elu a fostu, care a aruncatu retiele deadrépt'a, și prindiendu o multime de pesci, nu s'a ingonfatu, ci a cadiatu la petiórele Invetiatoriului cunoscundu-si nepotinti'a. Elu e acel'a, care, candu Domnulu vrú se-le probedie credinti'a, eschiamá: „*Tu esti Chr. Fiulu lui Ddieu celui viu!*“ Elu e acel'a, care vrendu se se tiena de Isusu, nu s'a indoitu a-se aruncá in valurile marei furibunde. Elu e acel'a; care a redicatu sabi'a spre aperarea lui Isusu colo in gradin'a Gethsemane. Elu e, care punendu de o parte fric'a, de care eráu cuprinsi cialalti apostoli, a insoçitu pre Isusu pana la scaunulu judecatoriei; elu, care in confusiunea cea mare negandu de trei ori pre Invetiatoriulu seu, si-a plansu pecatulu cu amar; și in urma elu, care pelanga marimea pecatului cunoscundu nemesurat'a bunatate a Invetiatoriului, din anima a strigatu: „*Asia e Dómne, tu scii, că te iubescu!*“

Cunoscundu Chr. credinti'a și iubirea fora paruchia, ce o aveá cătra dinsulu Petru, i-a și remuneratu-o, punendu-lu pastoriu supremu preste turm'a sa. „*Pasce mnelusiei miei, pasce oile mele.*“ Precumu dice s. Augustinu: „Petru cu de trei ori te iubescu, a stersu de trei ori nu lu-cunosc;“ și mai incolo díce totu prenumitulu parinte, că cunoscundu Domnulu iubirea lui Petru, n'a avutu nemic'a asia de iubit, a carui'a padire se nu-o fi incredintiatu lui Petru. „Pasce oves meas;“ fora de ce-va esceptiune totu staululu l'a incredintiatu lui; „Pasce agnos meos.“ Totu celu ce nu se tiena de Chr., nu se tiena de turm'a lui Petru; și eara cine nu se tiena de turm'a lui Petru, nu se tiena de Chr.

Opulu celu vediatu alu mantuirei s'a incoronatu prin invierea lui Chr. — S. Petru și acum'a in totu loculu se póta cu cea mai mare energia și tari'a a sufletului. Elu a fostu celu d' antáiu, care a vorbitu in publicu despre ddieirea lui Isusu celui restignitu și inviatu din morti, și cu ócasiunea cea d'antáia aruncandu-si mregea, 3000 de ómeni a trasu din marea paganatatiei in baseric'a lui Isusu. Elu au facutu antáiu minuni, demandandu in numele lui Isusu nazarenénu schiopului din nascere se se scóle și se amble, in urm'a carei minuni prin o alta vorbire s'a mai intorsu inca 5000 de ómeni in sinulu baserecei. — Preste puçinu tempu inca mai mari lucruri a facutu. Prin o sapta, carea erá inpreunata cu mai multe pericle, a asiguratu libertatea evangeliei. L'au fostu opritu adeca, se nu mai predice; și elu totusi nebagandu in séma periclitarea vietiei și a libertatiei sale personali, le-spune verde, cumca: „*Trebuie a ascultá mai multu pre Ddieu, decâtu pre ómeni.*“ Elu insoçitu de Ioanu inaintea sinedriului dechiara: „*Noi nu potemu se nu graimii despre aceleu, cari le-amu vediatu și audítu.*“ Eata că cuventulu „*non posumus*“ e vechiu de 18 secli! Eata elu prelanga tóta incercarea și erudimea contrariloru sustiene adevéruulu evangeliei! Petru a fostu, care a

rostitu cuventele aceste mai întâiu; dara elu a si esperiatu efeptulu loru mai întâiu, elu au fostu întâiadata aruncatu in prinsóre. — Inse atâtu aretarea lui inaintea judecatoriloru nedrepti, câtu si bataile, inchisorile, caletoriele fatigióse pe la crestini, tóte aceste sunt nemic'a; Rom'a trebue invinse! Capitoliulu trebue restornatu, care e cetatea ddieiloru celoru fabulosi!

Petru mierge la Rom'a; — si ce a fostu pre atunci Rom'a? Numaidcâtu voru respunde numele imperatorulu, cari dupa mórtea lui Isusu pan la mórtea lui Petru au urmatu dupa-olalta. Dupa Tiberiu vine Caligul'a, apoi Claudiu si dupa acest'a Nerone, si toti din partea senatului se dechiara indata de ddiei, cu totu dreptulu eschiama dara Bossuet: „Afa de Ddieu, tóte erau ddiei in Rom'a!“ La ddiei de acesti'a, cari portáu nume de Tiberiu, Caligul'a, Claudiu si Nerone, senatulu le-sacrificá ómeni. Nerone intr'o dí ucide pre mama-sa, si senatulu i-lauda fapt'a infioratória. Pre Tiberiu senatulu lu-adóra, si acést'a o face si lui Nerone, si dà afara din sinulu seu pre acei'a, cari se incumetara a vorbí ce-va in contr'a ddieiloru preatinsi. Despre acést'a e marturíá Tacitu. — Mai aveá Rom'a unu filosofu, care tieneá disertatiuni morale, invetiá cà trebue puçinu pretiuite averile si mai multu iubitu adevèrulu, cà avemu de a iertá vatemàrile; numele lui e Senec'a, invetiatoriulu si mai tardiu ministrulu lui Nerone, care imperatu in cursu de patru ani cu cea mai mare tiranía si nedreptate dupa pretiulu baniloru nostri 150 de milióne fl. a scosu din man'a supusiloru. Cuminecandu Nerone cu Senec'a, cà are de scopu se ucida pre muma-sa, Senec'a singuru numai aceea cutedià se lu-intrebe: cà prin ce soldatu voiesce a-o ucide? ba inca si apología frumósa cautà se scria, aperandu pecatulu, care apología insu-si Nerone mai tardiu o-a cetitu inaintea senatului. Asia au fostu regii, asia filosofii Romei! Vale curgeá sangele de omu pre stradele Romei!

Sub poporu, care portá nume de „plebs“ si care se cugetá a fí liberu, si sub patricii, a caror'a averi si viétia numai pana atunci erá sigura, pana vreá cesariulu, gemeá o turma de sclavi desbracati de tóte drepturile omenesci. Precumu voiáu domnii, asia trebuiáu se lucre, asia se móra sclavii. Acumu se facuse proverbiiu, cà sclaviloru nu-le este iertatu a repausá: „Non est otium servis.“ Spiritu nu li-se atribuiá; Grecii lu-numiá pre sclavu „σῶμα“, eara Romanii „res“ Nu eráu alt'a sclavii, decâtu instrumente, pre cari atât'a i folosiáu, pana in urma cadeáu; si decum'va sclavulu traiá mai multu, decâtu potea se sierbésca, dupa filosofi'a lui Catone trebuiá omoritu cu fómea. Patricii i intrebuintiáu si spre a aduná cu dinsi elemosina, spre care scopu, cá se faca mai mare influentia, le rupeá manile, petiórele, si alte multe faceau cu dinsii. Si cá viétia stapaniloru se fia asigurata in contr'a multimei sclaviloru, nece legea nu-i indatoriá se se pórte omenesce façia cu dinsii; ba legea pre toti sclavii i condemná la mórte, decum'va stapanulu se affá mortu prin mórte viorinte. Asia d. e. sub Nerone 400 de sclavi s'au omoritu, pentrucá Pidamu Secundu s'a gasitu ucisu prin órecine in chili'a sa.

Astfelu a fostu Rom'a, superb'a dóm'n'a a popóreloru, aceea Roma, care declamá viersurile lui Oratiu si Virgiliu, unde tuná si fulgerá vócea elocinta a lui Cicerone, unde scieá unu Tacitu si unu Senec'a! Rom'a lui Cesare, Rom'a lui Augustu e plina de monumente, plina de bunuri, Rom'a, carea — precumu díce Montesquieu — cu depopularisarea lunei si-a intemeiatu enórm'a potestate. Rom'a acést'a e aceea, pre carea Petru, pescariulu galileanu, singuru cu baçiulu in mana si cu Isusu

in anima o-a cuprinsu si subjugatu, cu potere acelu Isusu, pre care l'au pironitu in Ierusalimu pre cruce intre doi talhari. In acea superba Roma predicà Petru pre unulu Ddieu celu adevèratu, santu, preadreptu, induratoriu, unde mainainte nu cunosceau numai diei fora numeru. Elu invetiá acolo umilinti'a si supunerea aceea, unde si carea mainainte nice de nume nu se cunosceá. Elu a introdusu acolo viétia familiara legiuita, invetiandu monogami'a si indisolubilitatea matrimoniiului; femeiei i-a restituitu demnitatea primitiva; — si imperiulu Neroniloru'a disparutu, o cupandu-i loculu imperiulu lui Isusu. Precumu díce spiritualulu Rohrbacher: „Admirabilu contrastu! Totu in acelu tempù, candu filosofulu Senec'a cresceá si invetiá pre unu imperatu nou, Petru pescariulu galileanu, fora bani, fora consoçi incepe a invetiá tóta omenimea; discipululu lui Senec'a a fostu Nerone, a lui Petru tóta lumea crestina!“ ... Petru 25 de ani a fostu episcopu in Rom'a, gubernandu besericele din tóta lumea. Dupa-ce a suferitu multe pentru Chr., intr'o dí fù prinsu si aruncatu in temnitia, de unde inse curundu l'au scosu si-lu portáu prin foru in susu si in diosu intru ocar'a crestinismului. Apoi l'au dusu la loculu de pierdiare, unde (dupa pofta sa) s'a crucefíptu cu capulu in diosu, fiendca astfelu si in mórte cautà la ceriu. Acest'a fù capetulu osteneleloru lui si inceperea vietiei eterne. Atunci se facù alu doilea si eternulu imperiu romanu; atunci se edificà alu doilea Capitoliu, unde nu se mai denumescu consuli, ci apostoli, si unde nu se mai otaresce resboiu, sclavía, si stirpirea natiuniloru, ci pace si libertatea.

Blasiu 1866.

Teodoru Petrisioru, teologu.

Protopapadichi'a lui P. Maioru.

(urmare.)

§. 33.

XIV. Privilegiu protopopescu este: a pune curatoru pre la beserici.

Si aceea potere a protopopiloru este, cá in fiascecare beserica seau poporu si parochía din tienuturile sale se rondúesca curatoru. Cà macarca a protopopulu este deregutori'a a avé grigia de veniturile fiascecarei'a beserici din tienutululu seu, cumu am aretatu mai susu §. 29; totusi nepotendu elu tóte prin sine plini, vechiu obiceiulu este, cá dintre poporeni cu intielegerea toturoru poporeniloru barbati alesi se rondúesca protopopulu, cari mai deaprópe dupa porunc'a protopopulu se pórte grigia de veniturile si chiertuelele beserice. Cari pentru grigi'a, carea o au, s'au numitu *curatoru*, si sunt la fiascecare beserica câte doi si mai multi, dintre cari unulu este archicuratoru (protocuratoru); eara niciodinióra nu sunt mai multi de siepte, de ar fí câtu de mare satulu seau orasiulu. Intru carea, cumu bine vedi, se tiene otarirea canonulu 15 a sinodulu de la Neocesare'a, ce díce: „Diaconii trebue se fia siepte dupa canonu, macaru de este si mare oetatea, ear lucrulu acestui'a va face credintia cartea fapteloru.“

Nu dícu io, cà curatorii nostri dóra sunt diaconi, devremece acei'a porurea de episcopi s'au chirotonitu, eara curatorii nostri nicecumu nu se chirotonesco, numai câtu se punu de protopopulu, nice nu sierbescu taineloru; fora numai aceea aretu: cà precumu odinióra erá prin beserici siepte diaconi, cari eráu curatoru, adeca portáu grigia de celea dinafara ale beserice, asia intru aceea si slugiba sunt curatorii nostri; si cumca de acelu felu de diaconi, cari eráu curatoru, graesce aretatulu canonu

16 alu sinodului de la Trul'a a tóta lumea, dîcundu: „Fiendea cartea fapteloru apostoliloru dîce, cã siepte dîaconi au fostu ronduiti de la apostoli; eara sinodulu de la Neocesare'a in canónele, cari le-a facutu, aieva a dîsu, cã siepte dîaconi trebuie se fia dupa canonu, macaru de este si mare cetatea; eara din cartea fapteloru vei cunósee, cã noi, intogmindu mintea parintiloru cu dis'a apostolicésca, amu aflatu, cumca ei n'au graitu de barbati cei ce sierbesu taineloru, ci de slugib'a carea se face la mese, fiendea cartea fapteloru asia dîce: „In dílele acelea inmultíndu-se uenenicii, au facutu galeóva Elinii asupr'a Iudeiloru, cã veduvele loru sunt nesocotite in slugib'a cea de tóte dílele; drept'aceea cei doispradiece chiamandu multímea ueneniciloru au dîsu: Nu este cu placere, cã lasandu cuventulu lui Ddîcu se sierbimu meseloru; drept'aceea cautati, fratiloru! din voi siepte barbati marturisiti, plini de Duchulu s. si de intieptime, pre cari se-i ronduimu la treb'a acést'a, eara noi intru sierbitulu cuventulu ne vomu seboví. Si a placuta cuventulu acést'a inaintea a tóta multímea, si au alesu pre Stefanu, barbatu plinu de credintia si de Spiritulu s., si pre Filipu, si pe Prochoru, si pre Nicanoru, si pre Timonu, si pre Parmen'a, si pre Nicolae nemerniculu antiochianu, pre cari i-au pusu inaintea apostoliloru. Acestea teluindu-le dascalulu besericei Ioanu g.-d.-a. asia graesce: „Lucru vrednicu de mirare este, cumu nu s'a inparechiatu multímea intru alegerea barbatiloru, cumu nu au fostu nebagati in séma si lapedati de ei apostoli! Eará ce demnitate au acesti'a si ce chirotonía, se cade a scí. Au dóra a dîaconiloru? ei acést'a nu este in beserici. Inse dóra este ispravnicí'a preotiloru? ei inca nici unu episcopu nu erá, fora numai apostolii. Deunde socotesu, cumca nici numele dîaconiloru nici alu preotiloru este aieva si aretatu. Dupá acestea dara si noi propoveduimu, cã acei siepte dîaconi mai susu dîsi se nu se intielega de cei ce sierbesu taineloru, precumu este invetiatur'a cea mai susu spusa; ci acei'a sunt, caror'a s'a fostu incredintiatu economí'a lucruriloru celoru ce atunci s'au fostu strinsu, cari nóue si intru acést'a ne-au fostu chipu de iubire de ómeni si de nevointia cãtra cei lipsiti.“

§. 34.

XV. privilegiu protopopescu este: a dá celoru ce voru se se chirotonésca carte de recomandare.

La Rom'a, precumu aréta Ieronimu in epist. cea cãtra Evagriu, dupa marturisirea archidîaconului se chirotoniá preotulu; adeca archidîaconulu faceá cercare dupa vietí'a si dupa neravurile acelor'a, pre cari trebuia se-i aduca inaintea episcopulu spre chirotonire, si marturisiá pentru dînsii, cumu din cercare i-a aflatu demni de preotí'a. Ba inca cetimu, cã la resaritu, de vrea episcopulu se chirotonésca pre órecarele pre carele nu voieá archidîaconulu, adeca pentrucã scieá pre acel'a a fi nevrednicu, aveá putere de a se protiví si a oprí pre episcopu de a face acést'a. Drept'aceea aflámu la lucrarea 10. a sinodului de la Calcedonu, cã Ibasu episcopulu Edeseniloru fú acusatú la sinodu, cãci s'a maniatu pre archidîaconulu seu, pentrucã l'a fostu opritu se nu chirotonésca episcopu pre órecarele Avramie. „A ispititu, dîce, se-lu chirotonésca episcopu, si fiendu opritu de la acel'a, carele erá atunci archidîaconu, s'a maniatu.“

Din puterea deobscé, carea aveá chorepiscopii de a ocarmu besericele síe supuse, nu este indoéla, cumca in tienuturile sale se cadeá prin marturisirea loru se se chirotonésca preotii. Acelu dreptu neíndoitú este la protopopii nostri, (pre cari latinii in partile acestea i chiama archidîaconi, si intr'adeveru au si privilegiurile archidîaconiloru celoru de demultu tóte, fiaseccarele in tienutulu seu,) devremece din preavechiu obiceiú pana asta-dí ptopopii nostri dau carte cumu-se-dîce de recomandare totoruru celoru ce voru se se chirotonésca preoti in tienuturile sale, cãtu fora de acést'a. carte ptopopésca pre nimene nu primisce nici episcopulu unitiloru nici episcopulu neunitiloru la chirotonía.

Adeca precumu a fostu mai demultu obiceiú in beserica, cã óricarele se chirotonesce, anume pre vreo beserica se se chirotonésca, (cãtu can. 6 alu sinodului de la Calcedonu otaresce se fia desiérta chirotoní'a, carea se face fora numele vreunoi beserici. „Nicidecumú, dîce, nimene se nu se chirotonésca, nici preotu, nici dîaconu, nici vreunulu din cei ce sunt in einulu besericescu, déca celu ce se chirotonesce nu se va insemná anume la vreo beserica a orasiului seu a satului, seu a mucenicului, seu la ce-va monastire; eara cei ce se chirotonescu fora de locu, a judecatu santulu sinodu, cumca insedarnica si foru putere au acea chirotonía si niciodata se nu póta sierbí, spre ocar'a celui ce i-a chirotonitu“): asia la noi pana asta-dí anume pre care-va beserica a orasiului seu a satului se chirotonescu cu alegere. Adeca unde este lipsa de preotu, mierge protopopulu in faci'a locului, si adunandu-se totu poporulu, pre carele vre, alege; protopopulu face cercare despre vietí'a portarea si neravurile celui decurundu alesu, si de afla vreo inpedecare canonicésca intru dînsulu, arcãtandu inpedecarea poruncesce poporulu se se întórca a alege altulu, carele se fia demnu dupa ss. canóne a portá darulu si sarcin'a preotíei; eara de lu-afla a fi vrednicu, intaresce alegerea, i-dá marturisiré seu carte de recomandare cãtra episcopulu, cumca este demnu a se chirotoní, si asia mergundu la archiereu se chirotonesce dupa obiceiulu legei nóstre cei grecesci. Sinodulu mare de sub episcopulu Atanasie in a. 1700 poruncesce la can. 2 despre celu ce va se se chirotonésca: „Si pana nu va fi la metropolía 40 de díle, pana atunci episcopulu se nu lupreotíesca.“

(va urmá.)

Studie pedagogice.

II.

Scól'a elementara, unde se pune bas'a educatiunei omenesci, póte-se óre despartí de baserica seuu ba?

Inainte de a poté respunde la acést'a întrebare, trebuie se scimu inainte de tóte, cã ce e omulu.

Omulu e o fientia sensitiva ratiunale. Cá fientia *sensitiva* constá omulu din corpu, care e unu ce naturale ori animalicu; intru atâta e omulu fientia sensitiva, si cá atare postesce totu ce e sentíriloru placutu si urgisesce totu ce e sentíriloru neplaculu. — Acumu se vedemu, óre aceste insusíri sentiuale, unde conducu pre omu? Cá se ne convingemu mai predeplinu, se luámu unele esemple din vietí'a comuna. Omului morbosu i-sunt stricatióse mai multe specie de nutremente; totusi adeseori vedemu pre multi bolnavi mancandu unele bucate contrarie sanetatei loru. Altulu ascultandu de instinctulu seu naturalu nu lucra, cãci acést'a nu e prea placuta corpului; ci si-alege partea cea mai placuta, adeca nelucrarea — „douce far niente“; de aici urmédia apoi, cã unu atare omu devine lipsitu de cele necesarie spre subsistinti'a sa, si cá totusi se póta vietíu, mierge si rapesce din averea de aprópelui seu, pentrucã acést'a e unu modru mai puçinu ostenitoriu spre a-ti poté castigá cele necesarie. Altulu eara patimesce de cutare morbu si i-se recomenda óresicare medicina amara la gustu; morbosulu nostru cãt'ce o gusta, ar si uruncá-o, firesce numai pentrucã-i amara si prin urmare neplacuta. Betí'a, coruptiunea, nemoralitateá si câte alte insusíri rele, tóte si-ieau originea de la indemnulu sensuale.

Ei! dar omulu nu e numai fientia sensuale, ci si *ratiunale*, va-se-dica posiede si ratiune seuu minte, in urm'a carei'a omulu póte cugetá, adeca cev'a a si-repre-

sintă si a judecă, pôte semți si pôte conchide la cev'a. Fiendca omulu cugeta (si-represintédia cev'a, judeca, conchide) si sente, trebuie se conchidemu; cà acestea efecte au unu temeiul seu o cauza. Temeiulu seu caus'a cugetarei — represintarei, conclusiunei, judecarii — si a semtîrei nu pôte jacé in corpu, ci in laintrulu omului, si se numesce „sufletu.“ Prin urmare omulu consta din corpu si sufletu. Sufletulu e unu ce, care in noi cugeta — represintédia, judeca, face incheiari — si semte; din efectele aceluia incheiamu cu certitudine la esistintia lui. Sufletulu nu pôte fi cev'a sensual, fiendca noi nu-lu potemu cunoșce nici prin organele sensuale externe nici prin cele interne, ci e unu ce suprasensualu ori ddiescu, deórace noi numai cu mintea lu-potemu cunoșce. Si fiendca sufletulu nostru posiede ratiune, intieptiune si voia libera, de aceea se numesce „spiretu.“

Acumu vine intrebarea, cà spiretulu omului are elu óre lipsa de vreunu nutrementu ori ba? si déca e de a se nutri si spiritulu, cu ce felu de nutrementu avemu se lu-nutrimu? Eu cutediu a afirmá, cà precumu corpulu fora nutrementu incetédia a functiuná: asia si spiritulu nenutritu nu pôte functiuná dupacumu i-ar fi chiamarea. Acést'a se vedesce de acolo, cà spiretulu cá unu ce suprasensualu seu ddiescu ar trebui se domnésca totdeun'a preste corpu, dar acést'a nu se intempla totdeun'a, càci de s'ar templá, atunci nu aru fi pre pamentu ómeni beutori, negliginti, furi, corupti, nederepti scl., pentrucá spiretulu, alu carui efectu e mintea, nu concede atari defecte. De aici potemu conchide, ba potemu vedé din esperinti'a de tóte dilele, cà spiretulu nu functiunédia cá atare la toti ómenii; si óre din ce cauza nu? Eu asi díce: pentrucá nu a fostu si nu e nutritu cu nutrementele recerute, si din asta cauza a trebuitu se incedie a functiuná, seu celu puçinu a trebuitu se se debilitadie intru inplînirea functiuniloru sale.

Nutremente spirituali sunt apoi tóte midilócele indreptate spre cultivarea, educarea si nobilitarea spiritului; aceste nutrimente sunt de totu necesarie pentru functiunarea spiritului cá atare. — Aretarâmu in articulu precedent, cà omulu necultivat si needucatu se degradédia la o stare animalica. Spiretulu omenescu trebuie dar nutritu de tempuriu, cá se se intarésca si astfelu se fia in stare a domni preste corpu, pentrucá acést'a se nu dorésca numai ce e sensualminte placutu si se urésca totu ce e sensualminte neplacutu, ci se dorésca si postésca totu ce e ratiunalminte bunu si folositoriu, chiaru si déca acést'a ar fi sensualminte neplacutu, si dincontra. —

Amu vediutu asiadara mai susu, cà aplecarile sentimentali conduc pre omu adescori la nelucrare, furtu, nedreptate, necumpetu, nemoralitate etc.; scimu si aceea, cà ratiunea trebuie se predomnésca preste aceste insusiri rele. Acumu intrebu: care vóce striga cátra negligentu: „fi diliginte!“, cátra furu: „nu furá!“, cátra nedereptu: „fi dereptu!“, cátra betívu: „fi moderatu in beutura si mancare!“, cátra nemoralu: „fi moralu si virtuosu!“. Au nu sunt acestea totu atâtea voci sacre si fericitorie ale religiunei? . . . Vedeti dar, aceste-su midilócele, cu cari trebuie se se nutrésca spiretulu omenescu! Cà precumu spiretulu omului e unu ce suprasensualu seu ddiescu, asia si nutrementulu aceluia numai ddiescu pôte fi; apoi acést'a e religiunea, eternulu adeveru descoperitu de Ddiu, dupa care porurea insetédia sufletulu nostru.

Din tóte acestea urmédia, cà prunculu trebuie nutritu inca din crudele sale teneretie cu religiunea. Prin

urmare educatoriulu prunciloru totdeun'a trebuie se premerga cu religiunea cási cu o lumina datatória de viétia, fora de care e in periclu de a se pierde in labirintulu sensualeloru; deci se se tiena neclatitu de religiune in tóte afacerile sale, cà numai acést'a e pentru elu firulu Ariadnei conducatoriulu la limanulu doritu.

Prag'a 1866.

Stefanu Popu.

Correspondintia.

Sabiu, 20 Iunie 1866.

Domnule redactoru! Binevoesco a primí in „Sionulu r.“ urmatória deductiune, pentrucá printr'insa se aiba inaltele dicasterie ale tierii ocaziune spre a se informá in modu genuinu despre caus'a dotatiunei miserei nóstre parochie gr. c. de aici.

Acést'a parochia se intemciá in 1776 prin munificenti'a memoritoriei imperatese Mari'a Teresi'a, carea rescumparandu cu 2000 fl. v. v. fundulu iesiutiloru din Sabiu, lu daru in favórea intemeiarii unei scóle parochiale gr. c., cumu si pentru locuinti'a parochului gr. c. Demnulu de etern'a memoria si preazolosulu episcopu Gregoriu Maioru intemciá pre fundulu parochiale bisericea cea frumósa, care subsista si acumu; cine nu scie, cu câte greutáti nu s'a redicatu acést'a baserica in tempurile acele fórte vitrege pentru Romani si pentru confesiunea lor? Preademnulu episcopu nice n'a apucatu a traí, pana-ce s'a edificatu deplinu basericea; zidirea acelei'a au continuat'o si finit'o esecutorii testamentului seu Lad. Vitez si N. Molnaru, totdeodata rudenii cu memoritoriulu episcopu, carele totdeodata in testamentulu seu din 29 Dec. 1784 p. 10 indetora si pre urmatorii sei archierei a ingrigi de acést'a baserica intemeiata in o cetate principale a patriei nóstre. Scóla inse parochiale nu s'a potutu intemeiá, nu sciu din ce cauza; mai crediu inse, cà din caus'a seraciei poporeniloru respectivi.

Dar acést'a parochia remase fora de dotatiune pentru parochu; preademnulu episcopu G. Maioru dupa potintia si impregiurari se ingrigise adeveratu si pentru óresicare dotatiune a parochului, firesce pentru tempurile presinte fórte neamesurate; elu adeca cumparà vreo dóue pamenturi si o gradina pentru subsistinti'a parochului. Memoritoriulu episcopu I. Bobu mai fundà si o dotatiune de 60 fl. pentru parochulu Sabiului, care dotatiune au tras'o toti parochii Sabiului, pana la parochulu actú funginte. carui'a i s'a substrasu acést'a dotatiune, fiendca portandu totodata si oficiulu de protopopu i-s'a inmultitu salariulu protopopescu pana la 150 fl. v. a.

Deci dar dotatiunea actuala a parochiei gr. c. din Sabiu, consta numai din 2 pamenturi si o gradina (afara de gradin'a parochiale) cumparate de episcopulu G. Maioru. Venitulu curatu a acestoru pamenturi, dupa computulu catastralu, e 116 fl. v. a.; din acést'a subtragundu-se darea, carea in a. tr. 1865 afara de ecvivalentu s'a suitu la cifra de 33 fl. 9 cr. v. a., asia venitulu curatu seu propri'a dotatiune a parochiei face numai 82 fl. 91 cr. De aici dar ar trebui se traiesca parochulu gr. c. alu Sabiului, càci alta dotatiune seu venituri legate de parochia nu sunt, decátu venitulu stolare, care calculo medio ar aduce 50 fl. v. a.

Óricine pôte vedé, cà din unu atare venitu unu parochu nu pôte subsiste nicidecátu, cu atátu mai puçinu in o cetate cá a Sabiului. Din ast'a cauza parochii Sabiului se vediura coastrinsi, inca depre tempulu repausatului parochu si protopopu Fejer, a se luptá necurmatu pentru dotatiunea acestei parochie seu de la statu seu de la cetate. Lupt'a pierduta demulteriori se reincepù denou, si anume fostulu parochu, acumu canonicu metrop. Ant. Vestmianu, cautà se se infaçisiedie insu-si in persóna la preainaltiatulu monarchu si a se rogá pentru dotatiunea acestei parochie seuitate. Preainduratulu domnitoriu si parinte si fece îndata dispositiunile

necesarie, pentrucă acésta cauza se se iee la seriósa pertractare. Ea se pertractă deci in consiliulu in. guberniu reg., se facura eruirile necesarie; dar prin denumirea fostului parochu de canonicu pertractarea cauzei aceastei se procurmă deodata, pana candu in a. 1864 parochulu actualu eara o urdf. La pasii facuti in asta cauza din partea ven. ordinariatu metrop. de la locurile mai inalte se decise, a-se provocá comunitatea Sabiiului, cá se ingrigésca a-se dotá si acésta parochia dupa norm'a parochieloru de alte confesiuni. Comunitatea inse, dupacumu suntemu informati, in a. tr. prin unu concludu alu seu respinse dotatiunea parochiei gr. c. a Sabiiului. Deci acésta cauza se substernú denou la in. concelari'a aul., de unde cara-si veni in diosu la in. guberniu cu intimarea, cá comunitatea cet. a Sabiiului se se poftésca dinnou a ingrigi pentru dotarea parochiei desu amintite. Dar acésta comunitate, cumu audímu, in dílele trecute se fia adusu unu nou concludu aprobatoriu de concludulu din a. tr., adeca ea respinse si acumu dotatiunea parochiei gr. c. Din ce motive s'a afluatú indemnatu comunitatea Sabiiului a respinge dotatiunea acestei parochie de la cetate seau cu portiune canonica seau cu unu ecivalentu in bani, noi nu potemu scí, cáci respunsurilo date din partea comunitatii nu ni-se au impartasitu niceodata, cu tóte cá amu fi doritu se scimu, cá pre ce temeiu se basédia atátu de mortísiu fratii sasi de aici? cá asia se ne fi potutu dá si noi argumentele nóstre.

Nu scimu dar, — cumu disemu, — pre ce motive se basédia fratii sasi in ast'a procedere a lorú; aceea inse le-o potemu spune cu tóta sinceritatea si francheti'a, cumca pre principiulu *egalitatiei, dreptatei si fratietatii* nicedecátu nu se potú basá. Cáci poftimú ce egalitate si fratietate e aceea, candu pre parochii gr. or. in a. 1862 i-au dotatu cu portiuni canonice de la cetate, ear parochia gr. c. a dat'o cu totulu uitarei? Au egalitate e aceea, candu parochulu gr. c. inca face functiuni *gratuite* in totu tempulu in departare de 1/2 óra pre le spitalele cetatiei, si elu totusi se n'aiba nici o dotatiune de la cetate? cu atátu mai vertosu, cu cátu cá poporeni gr. c. desí sunt la 1000 suflete, totusi sunt fórte seraci, mare parte proletari, cari nu sunt stare nicedecátu a si-dotá parochulu seu, cu fórte mare greutate potendu portá dările statului si ale cetatiei. Au dóra fratii sasi si acumu mai stau pre resolutiunea data din partea magistratului cu cáti-va ani mainainte, carea nu díce nici mai multu nici mai puçinu, fora numai atát'a: cá déca parohia romano-cat. din Sabiiu e dotata cátu se póte mai bine, atunci parochia gr. c. *propter nexum unionis* nu se póte dotá? cást candu ai díce mai simplu pre romanesce: déca parochulu rom.-c. e satulu, atunci celu gr. c. in sacrificiulu uniunei póte pieri de fóme, seau celu puçinu póte flamendi! Ar fi unu lucru prea tristu si prea dorerosu, candu acésta maesima obscura ar mai avé valóre si in dílele nóstre, in secolulu, ce se díce alu luminei si culturai, candu principiulu egalitatiei de drepturi e pronuntiatu solemnú depre inaltímea tronului. —

Acest'a e dar stadiulu, in care a ajunsu pana acumu acésta cauza besericésca. Nu scimu, ce se va mai otari de la locurile inalte in ast'a privintia; dar aceea o spunemu francu, cá costedie-ne ori cáta ostenéla, ori cáte lupte, ori cáte sacrificie, noi petrunsi si influtetiti de dreptatea cauzei nóstre, basati pre principiulu egalitatiei, nu vomu inectá niceodata a ne luptá pentru triumfulu cauzei nóstre; cáci suntemu convinsi, cá o caus'a adeverata totu va trebui se triumfedie odata. Tóte parochiele gr. c. in giurulu Sabiiului sunt multu puçinu dotate cu portiuni canonice din partea comunitatiloru resp., singura numai comunitatea cet. a Sabiiului nu voiesce a fi atátu de generósa, cátu se escinda portiune canonica si pentru parochia gr. c. Poftimú apoi dreptate, egalitate si fratietate!!!

I. V. R.

Amvonulu.

Viéti'a santului apostolu Petru.

(predica poporala pe diu'a lui San-Petru.)

„Si eu dícu tie: tu esti Petru, si pre acésta pétra voiu zidi beserie'a mea.“
Mat. 16, 18.

Iubitiloru crestini ascultatori! Asta-di serbámú diu'a capeteniei apostoliloru lui Christosu, diu'a lui San-Pietru. De numele San-Pietru totu crestinulu-si aduce aminte cu bucuria si evlavia. Iubirea cátra s. Pietru amu moscenitu-o de la stramosii nostri, cari din veneratiune cátra acestu mare apostolu i-au otaritu si postu inainte de sérbatórea lui. — Multi dintre voi inse abia dupa nume voru scí, cá asta-di e diu'a lui s. Pietru; multi dintre voi póte numai dupa povesti scornite voru cunósce numele lui s. Pietru*); dar cei mai multi dintre voi potiu díce cá nu sciu, cine si ce a fostu intr' adeveru s. Pietru. „*Vóue este datu a sci tainele imperatiei lui Ddieu*“ a dísu I. Chr. cátra apostolii sei la Luc'a 8, 10; asia dícu si eu cátra voi. Voi trebue se sciti, ce credeti; voi trebue se cunósceți, cine si ce a fostu San-Pietru. A cunósce pre barbatii, cari au lucratu la intemeierea crestinatatii, insemnédia a cunósce in sa-si legea crestinésca; a cunósce inse pre s. Pietru, insemnédia a cunósce fundamentula celu neclatitu, fundamentulu de pétra alu besericeii lui Christosu. — Faceti dar, cá se între radi'a luminei cuventului lui Ddieu in mintea vóstra, si nu fiti tardii cu anim'a a primí adeverulu credintii. Eu asta-di voiu cuventá despre viéti'a lui s. Pietru, si anume: I. cá cine si ce a fostu s. Pietru? II. ce folosu aveti voi, iubitiloru, din cunósceerea viétiului lui s. Pietru? Ve rogu, se me ascultati. —

I. Cine si ce a fostu s. Pietru? San-Pietru n'a fostu domnu; elu a fostu omu din clas'a de diosu, saténu. Meseri'a lui erá pescaritulú; elu a fostu unu pescariu serguitoriu. Candu audise elu de Christosu: cá se luvédia, de la lucru s'a dusu; si candu insu-si Mantuito-riulu a mersu se lu-chiame de apostolu, inca la lucru l'a afluatú, reparandu-si retiele seau mregile. — S. Pietru inse a fostu si fórte credintiosu si temetoriu de Ddieu, dupa relegea lui de atunci; elu a fostu cu tóta cas'a si famili'a sa icóna de virtute, si pentr' aceea a fostu destinatu de la Ddieu a fi apostolu mare a lui Christosu. Pre elu vediendu-lu Isusu antáiadata, delocu i-a dísu: „*Tu esti Simonu fetiorulu lui Ion'a, tu te vei chiandá Chif'a, care se intielege pétra.*“ Ioanu 1, 43. Deaici poteti cunósce, cá Simonu a fostu numele lui s. Pietru, si numai I. Chr. l'a numitu *Chif'a* evreesce, eara romanesce *Pétra* seau Petru; poteti cunosce, ce a sentítu s. Pietru, candu a audítu, cá ddieescu lu Invetiatoriu lunumesce pre nume, fora a-lu fi cunoscutu si vediutu vreodata; poteti cunósce, ce ganduri mari au intratu in anim'a lui, candu Isusu l'a numitu Pietru, adeca pétra. Anim'a lui delocu s'a lipitu de Christosu; elu n'a avutu cugete mai placute, decátu cugetele despre Christosu, cari le-a documentatu atunci, candu Chr. díse cátra elu si cátra soçii lui pescari: „*Veniti dupa mine, si voiu face pre voi venatori de ómeni,*“ Mat. 4, 19; cáci s. Pietru la aceste mari cuvente si-a lasatu mregile, cas'a, parintii si famili'a sa, delocu a plecatu dupa Chr., si nu s'a mai despartítu de dinsulu nici in mórté.

*) San-Pietru e fórte popularu la poporu; nici despre unu apostolu nu scie elu atátea anecdote, cá despre san-Pietru, caudu a aublatu cu Ddieu pe pamentu.

Christosu a alesu 12 apostoli. Intre toti inse s. Pietru a fostu cu cea mai mare alipire si incredere; cu nespusu zelu si indemanare, cu infocata iubire si ascultare càtra iubitul seu Invetiatoriu in cei 3 ani, càtu a invetiatu Christosu pre pamentu. Intre toti apostolii elu a cuprinsu mai usioru invetiatur'a lui Chr., si s'a silitu a cunósce tainele ddiéesci. Candu s'a schimbatu Mantuitoriulu la fația in muntele Tavorului, s. Pietru a disu: „*Invetiatoriule, bine e noue se fimu aici!*“ Marc. 9, 5. Candu Chr. la cin'a cea de taina, pentrucà s. Pietru din sfiela nu voiá se lase a-i spala Chr. petiórele, i-a disu, cà altmintrea nu va avé parte intru elu, atunci eschiamà: „*Domne, nu numai petiórele ci si manile si capulu,*“ Ioan. 13,9. numai cá se aiba parte intru dinsulu. Candu a predísu Chr. apostoliloru: „*Toti voi ve veti sminti intru mine in acést'a nópte,*“ Mat. 26, 31. adeca candu erá se lu-prinda Iudeii pre Chr., atunci s. Pietru a respunsu: „*De se voru si sminti toti intru tine, eu nu me voiú sminti,*“ v. 33. „*De mi s'ar intemplá si a mori cu tine, eu nu me voiú lapedá de tine,*“ v. 35. Si candu venira ostasii inarmati, cá se prinda pre Chr., atunci s. Pietru a fostu carele a trasu cu sabi'a intre dusmani, cá se apere pe Chr.; si nici unulu dintre apostoli n'a cute diatu a mierge dupa Chr. in totu loculu, inca si in curtile archieriloru judovesci, unde lu-judecá pre Chr. la mórte, fora numai s. Pietru. Toti apostolii s'au smintitu in aceea nópte intru Chr., dupacumu le-a fostu profetitu, si si Pietru, càci nu cunóscea inca deplinu scripturele, nu scieá cà asia se cadeá se patia Chr., si nu erá intariti de Spiritulu s.; dar nici unulu nu s'a caitu mai ingraba, pentrucà a negatu pre Chr., cá s. Pietru, nici nu au plausu mai cu amaru cá s. Pietru. Dupa invierea lui Chr. s. Pietru a fostu celu d'antáiu, carele a alergatu la mormentu; cá se védia, ba si in gropa s'a bagatu. S. Pietru a fostu, carele, candu a vediutu pre I. Christosu inviata pe tiermurii marei, unde apostolii eráu pescuindu, s'a aruncatu голу in mare, cá se innóte càtra Chr. si se ajonga la elu mai iute. — Au mai audit'ati seau vediut'ati voi mai mare alipire, zelu si iubire, cá acést'a, carea a avut'o s. Pietru càtra Mantuitoriulu Chr. totdeun'a si in tóte inpregiuràrile?!

Dara si I. Christosu a avutu asemenea iubire càtra s. Pietru si mare incredere. Pe s. Pietru totdeun'a l'a deschisitu Chr. La minunile cele mai mari, cari Chr. le-a facutu cu puterea sa ddiéesca, unde ceialalti apostoli nu poteá se intre, s. Pietru a fostu de fația. Pe s. Pietru de la inceputu l'a alesu Isusu si l'a insemnatu de locutienutoriulu seu dupa inaltierea sa la ceriu, si de mai mare grigitoriu peste ceialalti apostoli. V'am spusu, i. m., cumca pre s. Pietru l'au chiamatu Simonu, ci Chr. candu l'a vediutu mai antáiu l'au numitu Chif'a, adeca Pietru seau pétra. Acést'a a insemnatu mare deschilinare mare preferire. — Dar de altadata a intrebatu Chr. pre apostoli: ce credeti voi de mine, cine sum eu? Toti apostolii au tacutu, numai s. Pietru a disu: „*Tu esti Christosu Fiulu lui Ddiu celui viu.*“ Mat. 16, 16. Atunci Chr. cu tóta solemnitatea, inaintea tuturor apostoloru, l'a alesu de maimarele apostoloru, dicundu-i: „*Fericitu esti tu Simone u lui Ion'a, cà trupulu si sanzele nu aretà tie acést'a, ci Parintele meu celu din ceriuri. Si eu dîcu tie: tu esti Pietru, si pre acést'a piétra voiú zidi beseric'a mea, si portile iadului nu o voru invinge pre eu.*“ Mat. 16, 17—18. — La cin'a cea de taina a predísu Chr. desosebitu lui s. Pietru, cá se va lapedá de elu de trei ori; dar i-a disu si aceea sentintia insemnata: „*Simone, Simone! eata satan'a ve*

cerca pre voi cá se ve cerna cá granulu; dar' eu m'am rogatu pentru tine, cá se nu scada credint'a ta, si tu intorcundu-te intaresce pre fratii tei.“ Luca 22, 31—32. — Dupa inviere asia s'a adresatu Chr. càtra s. Pietru de trei ori dicundu-i: „*Simone a lui Ion'a, iubesci-me?*“ Si s. Pietru, pentrucà de trei ori s'a fostu lapedatu de Chr., de trei ori a respunsu: „*Dómnne, tu tóte le scii, tu scii cà te iubescu.*“ Earu Chr. i-a disu de trei ori: „*pasce mnelusieii miei, pasce oile mele.*“ Ioanu 21, 15—18. — Asiadara Chr. singuru lu-numesce pre s. Piétru: pétr'a seau temel'a besericei sale, intaritoriulu fratiloru sei apostoli in credintia, pastoriulu nu numai alu mnelusciloru ci si alu oiloru, adeca maimarele besericei, capulu apostoliloru si invetiatoriulu tuturoru.

S. Pietru a si aretatu cu fapt'a, cá e capulu apostoliloru. Dupa pogorirea Spiritului s. in diu'a de rosalie s. Pietru mai antáiu si-a radicatu viersulu, predicandu adunarei cei mari de ómeni in Ierusalimu, strinse din tóte partile la serbatóre, pre Isusu celu crucefiptu si inviatu din morti, si delocu s'au botediatu trei mii de ómeni. Candu au tienutu ss. apostoli sinodu, cá se inpace cért'a intre crestinii din Antiochi'a, s. Pietru a siediutu in frunte, elu a deschisu svatuirea, unde pe sine insu-si se numesce maimare, dîcundu: „*Barbati frati! sciti cà Ddiu demultu intre noi pre mine m'a alesu, cá prin cuventulu meu se audia pagani cuventulu evangheliei scl.*“ Fapt. ap. 15, 7. Earu s. Iacobu apostolulu mare ponderositate a insusitu acelei cercustári, cá s. Pietru a vorbitu, càci dîce: „*Barbati frati, ascultati-me! Simonu a vorbitu scl.*“ v. 13—14. Candu s'a intorsu San-Paulu la credint'a lui Christosu, atunci mai antáiu s'a dusu in Ierusalimu, cá se véda pre s. Pietru capulu apostoliloru. S. Pietru mai departe esíndu din Ierusalimu a visitatu comunitatile crestine deprin Iude'a, Galile'a si Samar'ia, „*cá unu imperatu numerandu-si ostea,*“ dupacumu se respica s. Chrisostomu; s'a dusu mai incolo prin Antiochi'a in Galati'a, Asi'a, Bitini'a si Itali'a, pre totu loculu predicandu numele lui Chr. si intemeiandu beserici crestinesci. Nu s'a temutu nici de Iudei nici de pagani, cari mai demultiori l'au inchisu, l'au batutu si au voitu a-lu ucide cu pietri; ba inca elu se tieneá mandru, cá póte patimí pentru Chr. Mai pre urma a ajunsu la Rom'a cetatea lumii, din gur'a lui a sunatu acolo mai antáiu dulcele nume a lui Isusu in urechile stramosiloru nostri ale Romaniloru. Dóuedieci si cincii de ani a siediutu s. Pietru in Rom'a, intemeiandu acolo scanulu apostolicu, si stapanindu de acolo peste tóta beseric'a si cu cuventulu si cu scrisórea. Imperatul Romei Nerone nesuferindu a se latí crestinatatea intre Romani, a prinsu pre s. Pietru si a adusu sentintia, cá se-lu restigneasca pre cruce. Earu s. Pietru, dupa marturisirea s. Macsiminu, cu bucuria, blandu si cu sperantia a mersu la loculu pierdiarei, si singuru a postitu: cá „*netienenduse vrednicu se móra cá Domnulu si Invetiatoriulu seu, se se crucefiga nu cá Chr. cu capulu in susu, fora cu capulu in diosu.*“ Asia s. Pietru din nemarginita iubire càtra Chr., implinindu tóte câte i-a demandatu lui Mantuitoriulu, mai pre urma cu mórtea sa de martiru a intaritu adevéru credintiei crestinesci.

Acest'a e, i. m., san-Pietru! — Si óre ce folosu aveti voi se trageți din cunoscerea vietii lui s. Pietru? Folosu nespusu de mare, care vi-lu voiú aretà in partea

II. Trebuie se insemnu inse, cumca din cunoscerea vietii lui s. Pietru numai atunci poteti sperá folosu, déca veti urmá lui.

San-Pietru a fostu pescariu saténu. Candu l'a chiamatu Chr. de apostolu, l'a aflu lucrandu. Elu a fostu asiadara serguitoriu. — Voi, i. m., inca sunteti partea cea mai mare plugari sateni. Economía vóstra, plugaritul, seau orice maestría sciti, faceti-o se in florésca prin serguintia si pastrare, cá s. Pietru. Unde nu e serguintia, acolo e lene, eara lenea e inceputulu toturoru reutatoriloru. Care omu leniosu mai are casa frumósa, gradina ingradita, vite grase, mosía bine roditória? Numai agricultorii cei serguintiosi au sate cá nesce orasie, beserici cá monastiri, scóle cá resiedentie, mosie frumóse si fructuítorie. Apoi pastrarea e asia de neaperata la economía, cá sórele pentrucá se fia diua. Nu potu o suta castigá, ce póte unulu predá. Prin pastrare se face din cruceriu florinu, prin predare din florinu cruceriu. E dreptu cá anii sunt rei, lipsele multe; dar nu toti anii sunt rei, nici lipsele asemenca. Invetiati-ve serguinti'a lui s. Pietru, si pastrarea lui Iosifu din Egiptu. Cele castigate cu crunte sudori prin serguintia le tieneti pentru anii lipseloru si astfeliu pentru asigurarea si in florirea bunastarei vóstre materiali. Tempurile s'au mutatu, si noi inca ne mutámu cu ele. Vedeti, cá ómenii cei de la resaritu cu cei de la apusu, cei de la média-di cu cei de la médianópte vorbescu intr'o clipa prin droturi, Vedeti cá fugu unii la altii in care menate prin poterea aborului cu o rapediune de fulgeru. Lesne se póte intemplá cá se ve pierdeti prin atari ómeni banosi si mai iscusiti in tréb'a castigului cas'a si mosi'a, déca prin neserguintia si nepastrare ve incarcati de detorie.

S. Pietru a fostu pescariu saténu, dar a fostu omu de omenía, cu fric'a lui Ddieu. — Asia si voi, orice maestría se eserceati, poteti fi si trebue se fiti de omenía si cu fric'a lui Ddieu. Ddieu nu cauta la domni'a órecui; elu n'a mersu se chiamo pre cutare boieriu alesu si cu védia de apostolu; elu a mersu la s. Pietru celu temutoriu de Ddieu. Pre omulu de omenía si temutoriu de Ddieu lu iubesc Ddieu, lu-cercetédia cu binecuventarea sa cerésca, fia elu oricine va fi.

San Pietru, candu l'a chiamatu Chr. dupa sine, a lasatu tóte si déun'a a plecatu. Elu a ascultatu de cuventulu si mandatulu ddicescu. — Asia si voi trebue se ascultati cuventulu lui Ddieu, si fora vreo indointia a animei se i urmati. Ve chiama cuventulu lui Ddieu la beserica? delocu se plecati; ve chiama la scóla? delocu se plecati; ve chiama la pocaintia? delocu se plecati. Nu e de intardiátu nemicu, càci tempulu e scumpu, trece si nu se mai intórce. Cu micu cu mare numaidecátu se plecati, candu ve striga cuventulu lui Ddieu; Niciodata se nu auditi cuventulu chiamatoriu la scóla fora cá se trimiteti indata fiii si ficele vóstre la scóla, cá se invetie legea mantuirei tempurane si eterne; niciodata se nu auditi sunetulu campaneii, fora cá se miergeti cu totii la s. beserica, a carei fundamentu nemiscatu e s. Pietru, ci cá prelaudatulu apostolu Pietru lasandu tóte se grabimu la beserica. Pentrucá precumu e osenditu celu ce siede si pierde tempulu pretiosu, candu nu e serbatóre legata: intogm'a e osenditu si celu ce chiaru atunci si-cauta de lucru, candu trebue se se duca la beserica; càci de unde va cunósce unulu cá acel'a cuventulu mantuirei, legea lui Ddieu, déca nu ambla la scóla si beserica?

S. Petru maî incolo a fostu pana la mórte-si cu tóta alipirea si iubirea càtra Christosu, ba si viéti'a si-o puse pentru numele lui. — Asemenea se cuvine se iubiti si voi, crestiniloru, pre Mantuitoriu I. Chr., iubindu inpreuna si pre fidelulu lui sierbu s. Petru si intr'insulu

pre urmatorii acestui'a pre scaunulu apostolescu alu Romei, cumu si pre episcopii si pe preotii vostri, cari se silescu a ve luminá, a ve abate de la retacire la calea adeverului, a ve inaintá binele vostru sufletescu si trupescu. Ast'a ne-demanda si D. Chr. graindu: „*Celu ce asculta pre voi, pre mine me asculta; celu ce iubesc pre voi, pre mine me iubesc.*“ Sunt adeveratu si díle rele, vinu adeseori si suferentie preste dreptcredintiosi; se ne aducemu inse aminte, cá s. Petru inca totu de rele si de necasuri a datu pentru Chr. Apoi scimu si aceea, cá Parintele cerescu ne cérta uneori cu de acelea, pentrucá prin ele se se vedésca tari'a credintiei nóstre. S. Pietru in atari inpregiurári a fostu in credinti'a sa neclatitu, a fostu tare cá piétri'a, dandu-ne esemplu, cá si noi aseminea se fimu. Celu ce in tempu de ispita nu e tare in credintia, acel'a nu se afla in credinti'a lui s. Petru si nu se tiene de beseric'a lui, pre carea portile iadului nu o potu biruí.

In fine, ceea ce e lucru de capetenia, s. Petru a fostu pusu de D. Chr. maimare preste apostoli si capu vediutu alu besericeii crestine, si rondueleloru lui s'a supusu atátu beseric'a de la apusu câtu si cea de la resaritu; cá pentr' aceea lu-numimu noi in deslegárele de la morti „verchovniculu,“ adeca maimarele apostoliloru; eara in 16. Ian. onorandu lantiulu lui in tropariulu si condaculu dílei marturisimu, precumca „elu a fostu celu mai antáiu decátu apostolii si decátu invetiaceii pre scaunu siediatoriu.“ Scurtu, D. Chr. a lasatu pre s. Petru se fia capu vediutu alu besericeii sale vediute pre pamentu, precumu insu-si e capulu ei celu nevediutu in ceriuri; numai pre unulu a lasatu, cá asia se se padiésca unirea credintiei si cá se nu fia câtu capi atâtea legi. — Si fiendca padirea unirei credintiei e de lipsa pentru tóte tempurile, de aceea inalt'a deregutoría a lui s. Petru de maimare si capu alu besericeii n'a potutu se se stinga cu mórtea lui, fora i-a urmatu altulu si altii in locu, adeca prerundu acei episcopi, cari au cuprinsu unulu dupa altulu s. scaunu apostolescu din Rom'a in síru neintreruptu pana in diu'a de adi; pre acesti'a crestinii inca din vechime i-au numitu *papa*, care cuventu insemnédia „parinte,“ cásí cumu aru díce *s. parinte alu toturoru parintiloru.* — Papei de la Rom'a cu ascultare si iubire fiésca se ne supunemu si noi, cumu s'au supusu toti ss. parinti ai resaritului, cari in saborulu din Calcedonu l'au numitu „parintele parintiloru si preotulu stapanitoriu,“ in celu din Cartagen'a „maimarele casei lui Ddieu si pandariulu in vini'a Domnului,“ in celu din Alesandri'a „asilulu seau scaparea episcopiloru,“ eara s. Teodoru studitulu lu-numesce pre pap'a „capulu patriarchiloru!“ — Pre imperatulu Romaniloru Constantinu celu mare lu-lauda beseric'a or. in stichirea prima de la stichóvn'a inseratului in 21 Maiu, graindu: „Antáiu tu imperatu a fi crestiniloru de la Ddieu ai luat sceptru, Constantine, cá tie s'a aretatu semnulu de mantuire, cu care pre toti paganii i-ai supusu sub petiórele Romaniloru;“ cautati mai departe si veti aflá totu in aceea carte, cá Silvestru pap'a Romei a botediatu pre imp. Constantinu si printr' insulu pre toti Romanii din Daci'a lui Traianu i-a intorsu la legea lui Chr.; si pana au fostu, i. m., Romanii in unire cu pap'a Romei, pana atunci au fostu tari si mari. Ce ar díce óre marele Constantinu, déca ar vedé, cá adi mare parte din Romanii nu sunt cu ascultare càtra scaunulu lui s. Petru, si i-ar vedé asupriti de alte popóre? Ce ar face, candu ar vedé, cá Italianii, Francii, Spaniolii scl., toti de vitia romanica, remanendu uniti in credinti'a cu pap'a Romei,

asta-di sunt înainte in cultura si lumina-re, eara strane-potii lui Traianu sunt asia de decadiuti? Debu-naséma ar lacremá marele Constantinu asupr'a sórtei si retaci-rei loru, la care neamuri straine si inimice loru i-au adusu. . . Se dàmú inse lauda lui Ddieu, care grigescé de tóta lumea, cà din Romanii Austriei pre unu milio-nu eara i-a intorsu la credinti'a stramosiésca, eara i-a adusu in legatur'a ascultarei càtra scaunulu lui Petru, càtra urmatoriulu acestui'a — santulu parinte de la Rom'a. Dara se rogàmú totodata pre bunulu Ddieu, cá se se indure a luminá cu charulu seu crescu pre totu natulu romanu si a-lu aduná in staululu beserice-i sale zidite pre piétra, adeca pre s. Pietru; dóra astfeliu voru veni díle mai serine si pre ceriulu Romaniloru ne-casíti. —

Eara voi, Romaniloru gr. c., uniti cu Rom'a léga-nulu neamului nostru si alu credintiei nóstre, fiti lini-sciti si multiamiti in conscienti'a vóstra si falosi cu nu-mele vostru. Despre credinti'a vóstra se adeveresce ceca ce a fostu intaritu s. Paulu despre strabunii vostri, cà „credinti'a Romaniloru se predica in tóta lumea.“ „Unitu' atát'a insémna, càtu a tiené credinti'a catolicesca si apostolicésca a Romei si a fi cu ascultare si supunere càtra pa'pa de la Rom'a, càtra s. Petru, càtra Ddieu; asia, càtra Ddieu, pentrucà elu fiendu unulu, numai unirea ear nu desbinarea fratiloru póte se o voésca. Ci „unitu' insémna a fi si serguitoriu in chiamarea sa, temu-toriu de Ddieu, ascultatoriu de maimarii sei, de preoti si episcopi, cari sunt in aternare ierarchica de la succe-soriulu lui s. Petru. Preste totu numele „unitu' insemné-dia, a fi iubitoriu de scóla si beserica seau de lumina-re, si uritoriu de intunerecu seau de totu ce e reu pre pá-mentu. Deci aduceti-ve aminte neincetatu de s. Pietru si urmáti-i credinti'a. Aminu.

G. Traila, parochu gr. c.

Diuariulu moralo-religiosu „Eclesi'a.“

Salutámú cu bucuria viua aparerea diuariului „Eclesi'a“ (dupa apunerea „Preotului“) pre campulu celu atátu de parasitu alu aপরার intereselor beserice-i romane din principate. Ivirea lui si urmarea altor'a de acestu genu e o necesitate pentru Romania, déca junele statu romanu vre intr'adeveru a si-pune unu temeiu solidu si de tiéisiu alu prosperarei si in florirei sale. Nici unu statu in lume nu s'a redicatu si sustienutu nu-mai pana atunci, pana candu morala — si padhóri'a acesteia, religiunea si beserica — a fostu in flóre; a decadiutu odata moralitatea? a decadiutu si s'a cutropitu cu dins'a impreuna si imperatiéle cele mai poternice, despre a caroru esistinta ne narédia istori'a. Pentr'aceea noi totdeun'a pre acelu regimu, pre acei barbati condu-catori i vomu tiené mai patriotici si mai binevoitori frumósei Romanie, cari se voru grigi mai cu caldura de beserica si de scóla, naturalminte legata cu cea d'antáia, cumu si inainte de tóte de dotarea clerului, de lumina-re si redicarea lui din starea ticalósa de adi prin tramiterea de clerici pre la universitátele europene, prin infientiarea de seminarie bine-organisate, si prin alte midlóce corespundiatórie.

Noi n'amú avutu norocire a citi program'a „Ecle-siici“ tiparita deosebi; inse destula program'a e si singuru numele ei, deórace, cumca „Eclesi'a“ si-a propusu lauda-

bil'a tendintia de a represintá si aperá din orice parte interesele vitali ale beserice-i rom., se póte usioru divina, mai alesu de vomu considerá, cà precátu scimu dins'a e adi singurulu organu besericescu in intregu cuprinsulu Romaniei. Ast'a tendintia se vedesce si din nru. 1. arti-clulu inceputoriu, ce duslucisce insemnatarea cuven-tulu „eclesi'a“ din diferite puncte-de-vedere; unde toto-data meritatu barbatu Carolu (Scarlatu) comite de Ros-setti cá redactoru nu si-tainuesce nicidecumu greutátele inceputului pre unu terenu asia de cultiurosú pentrucà asia de desolatu, dretpe cerendu sprigionulu de con-deiú alu respectiviloru, cu rara sinceritate se dechiara gat'a a primí orice bagare de séma la vreo gresiéla comisa in columnele desu laudatului diurnalú. — Si noi primimu acést'a invitare a junei sorio-re „Eclesi'a“, spre a face cu tóta amórea fratiésca astadata numai câte-va obser-vári scurte la une sentiintie din amintitulu articlu despre eclesi'a.

Acolo adeca se dice intre altele, cumca „cea d'an-táia cladire de beserica crestina dupa spus'a isto-riiei ar fi fostu facuta de ss. apostoli Petru si Ioanu afara si aprópe de Ierusalimu in comemoratiunea si sub patronagiulu Maicei Domnului, in carea s'a pusu si icón'a sugravita de s. ap. Luc'a, si carea nu póte fi alt'a decâtu beserica facuta la Gethsemane asupr'a mormentului preacuratei Fetióre, unde se afla si adi acestu mormentu.“ — Concedemu bucurosi, cà asertulu citatu se va fi gasindu si in cutare istori'a; inse e de a se destinge intre istori'a si istori'a. Naratiunile si repórtele istorice, cari nu se sustienú prin sit'a curatí-tória a critice-i, se degrada si scarescu la valórea de simple legende, — si in sírulu legendelorú pie ne cauta a numerá si sentiintia de susu. Pentrucà e lucru consta-tatu, cà crestini primitivi necumu se fia avutu beserica publice, dara inca cei din Ierusalimu indelungatu tempu dupa inaltarea Domnului au amblatu la rogatiune in templulu lui Salomonu cu Iudeii necrestini impreuna, (desi preste aceea tieneáu fora indoéla si adunári pri-vate si secrete); eara erumpendu sangerósele perse-cutiuni, antáiu din partea Evreiloru apoi si din partea paganiloru, sub aceste grele inpregiurári loculu de roga-tiune alu crestiniiloru eráu casele private, selbele, pesce-rile, criptele subterane seau catacombele, ale caroru remasítie pre ici pre cólea se potu vedé pana in diu'a de adi. Istoricii cordati cea mai d'antáia scire sigura despre o beserica crestinesca o punu pre tempulu blan-dului imperatu Alesandru Severu (a. 222—235), carele, prin inriurinti'a mamei sale crestine devenindu mai pu-çinu dusímanu càtra relegea crestina, in caus'a unui locu de cérta decise, cá acél'a mai bine se dee crestini-loru spre a si-edificá pre elu beserica, decâtu pagani-loru ce voieáu se redice pre dinsulu o popina. Dara chiaru de aru fi si edificatu ss. aa. Petru si Ioanu beseri-c'a din vorba, (unu supositu, ce nu se póte nicidecátu con-cede,) aceea inse celu puçinu e cu nepotintia se fia du-ratu pana in dílele nóstre, fiendu lucru cunoscutu, cà vechiulu Ierusalimu sub Titu, eara maicuséma sub Marcu Aurelu cu ocasiunea revolutiunei lui Barcochabu intr' atát'a s'a devastatu, càtu amesuratu profetiei Man-taitoriului in inticlesulu strinsu alu literei „n'a remasu dintr'insulu pétra pre pétra“; ba si cu aratrulu s'a bras-datu loculu ruineloru, redicandu-se in apropiare nóu'a cetate Eli'a-Capitolin'a. Evreiloru multi ani dupa acea catastrofa numai din departare le erá iertatu se caute si se se tanguésca asupr'a ruineloru sautei cetáti; eara in asta sórte vitrega asemenea s'au inpartasítu preste totu

si creștinii, că pre cari Romanii nu i-privieau de alt'a, decât de o secta iudaica superstitioasă și periculoasă.

Nici aceea apusani nu o-intarescu nicaiuri, că „cea d'antăiu beserica creștina ar fi facut' o Constantinu celu mare la Rom'a intru adoratiunea numelui Mantuitoriului, seau că cele d'antăie ecleșie s'aru fi facutu eara-si la Rom'a intru marirea santului Petru, inca in vieția fiindu elu“; — dincontra ei invéția, că prin Constantinu cape-tandu-si beserica libertatea sa esterna, acelu mare imperatu, prelanga alte liberalități documentate in mesura mare față cu creștinismulu, o multime de temple idolesci și de basilice seau curti de tribunale și comerciul le-a straformatu in beserici creștine, și afara de acelea a facutu mai multe nóue din fundamentu prin diverse cetăți ale vastului seu imperiu, intre cari pre tóte le-a intrecutu cu splendórea sa beserica redicata in Bizantiu intru onórea santiloru apostoli. Véda-se despre acést'a toti scrietorii istorici din apusu fora esceptiune.

Ce se tiene de „marele papa Nicolau I.“, marturisiru fora sfiéla, că catolicii lu-numera, și nu fora dreptu, intre cei mai emininti pontifici ai Romei; eara cumca „dupa parerea *toturor* patriarchulu Fotiu ar fi fostu celu mai mare omu alu vécului seu“, de la pretins'a universală parere amu și scí face o suma de esceptiuni. Departe se fia de noi a nu vré se recunóscemu rărulu ingeniului a lui Fotiu, ce si-lu vedí macaru și numai in Nomocanonulu și Bibliotec'a sa, cari voru remané porurea nesce margele pretioșe in literatur'a generală besericească; dara genialitatea lui a fostu, dorere! inpreunata cu fórté mari scaderi. Anume necumpetat'a lui ambițiune lu-inpinse, cumu scimu și cumu nu voru poté negá nici frati gr. or., că cu calcarea canóneloru in restempu de 6 díle din omu laicu se sara preste tóte gradurile sacerdotiului și se se faca patriarchu; tiran'ia lui față cu s. patriarchu Ignatiu inca cu greu se va poté scusá; eara din epistolele lui cătra pap'a Nicolau I. (vedí-le in Analele lui Baroni), scrise intr'unu stilu de modelu inse totodata și cu o curtenire lingusítoria, se resfrange o ipocrisiá neiertata.

Ci se ne oprimu astadata aici.

Incheiamu repetindu-ne salutarea fratiésca „Ecleșiei“ și sincer'a asigurare, că puținele aceste note au purcescu singuru numai din iubirea adevérului și din invapaiatulu doru de infratire. Nici unu lucru in lume nu e mai inimicu fratiétatei și in paciurei, decâtu necunoscinti'a și neapropiarea reciproca. Se ne studiámu inpromutatu invetiaturele și institutiunile, și atunci desigur vomu pierde multu din antipatié și prejudeție, desigur ne vomu moi apropiá, desigur vomu ajunge spre bucuri'a nóstra la acelu resultatu, cumca puțina seau mai nemica e piedec'a reconciliatiunei și cumca e prea de doritu și pentru unii și pentru alții a dá man'a in interesulu creștinismului positivu, mai vertosu in tempulu nostru, care din nefericire e asia de aplecatu a percurge tóte fazele ratiualismului, panteismului și ale ateismului. Pentru că intrebu: spiritulu desbinarei se fia cuplesitu elu óre intr'atát'a mesura anemele fiiloru acestoru dóue beserici, câtu se nu voiésca in veci mai multu a si-dá fratiésca sarutare a pacei? Óre se fia devenitu urechile creștiniloru pentru totdeun'a surde la rogatiunea dulcelui Salvatoriu: „Parinte! io me rogu, că se fia acest'e'a un'a, precumu și noi un'a suntemu?“ Óre in specialu stranepotii lui Traianu se fiauitatu ei intr'atát'a de leganulu ginte și alu religiunei lor, câtu se nu se descepte odata și se se nesuéscă a se apucá ei in prim'a linia de nobil'a, sant'a, ddiésc'a opera a reimpaciurei? Nu frati-

loru, ast'a nu se póte! Inparechiarea besericeloru occidentale și orientale a fostu unu evenimentu cu multu mai fatalu in consecințele sale, eara reunirea acelor'a promite o era de urmări cu multu mai fericitórie pentru omenime, decâtu că la estu cugetu se nu se aprinda dorulu și speranti'a grabnicei realisări a acestei'a in totu sufletulu creștinescu. Deci se nu ne tememu a precugetá lucrulu cu serioșitatea cuvenita, se ne inbarbatámu a parasí recriminările inpromutate și a desbracă opiniunile preconcepte, și atunci va fi preste potintia a ne mai opune Spiretulu s., carele repetiesce necontentitu in anemele nóstre díș'a profetica a nemintiunosului Christosu Ddieulu nostru, cumca „trebuie se fia o turma și unu pastoriu!“ *)

Dr. G. S.

Literatura.

Catechismu pentru tenerimea gr. c. romana, compusu de And. Liviu canonicu cust. și tiparitu cu binecuvéntarea ilustr. sale parintelui episcopu alu Lugosiului dr. Alesandru Dobra. Lugosiu 1866. Pagine 154. — Literatur'a nóstra poporală-scolastica incepe a luá unu aventu in bucuratoriu. Acusi acusi avemu de inregistratu câte unu opisiuru nou, menitu de a ajutá și inaintá luminarea generatiunei cei tenere, și ce e și mai in bucuratoriu, acelea opsióre se scriu mai preste totu de barbati câtu se póte mai competinti. Intre acestea numărámu și catechismulu presinte, care radimandu pre sistem'a și inpartirea mai nóu'a (despre credintia, porunci, și midilócele darului) tractédia materi'a cu grigia și intr'o limba usióra. O scadere numai are, scadere nu ne insemnata mai alesu intr'o carte scolastica, și acést'a e ortografí'a singulara (ceá, sá, mantuiasca, cale'a, proprietatiel scl.; apoi multe substantive, fora de a fi nume propriu, scrise in midiloculu sentintiei cu litera initiala mare). Intr'adeveru ar fi tempulu, că scrietorii nostrii se paresésca odata singulariátile demulțóri neintemeiate, și se pórté unu picu mai mare grigia de netedímea stilului și de corectitatea ortografica a limbei, déca altcumu nu voescu, că generatiunea cea mai deaprópe se le și arunce scrierile intre maculaturele netrebnice. — Pretiulu carticelei e 40 cr.v. a., și se vende la rdsmulu d. auctoru.

Ochire prin lumea politica

(din 15—30 Iunie.)

Cronica interna și esterna. Resbelulu a eruptu; manifestulu imper. din 17 l. c. anuntia fatal'a lui necesitate toturor popóreloru imperatiiei. In 14 Iun. adeca senatulu confederatiunei germane primí propunerea austriaca amintita in nru. tr. cu majoritate de 9 voturi incontr'a la 6, care procedura represintantele prusescu numind'o nelegala și protestandu in contra-i dechiarà confederatiunea de descompusa. Prusi'a apoi nici n'a-sceptá esecutiunea, ci cuprinse Sacsoni'a, storcundu enórme contributiuni de bataia depre bietulu poporu; intrà in Hasi'a și fece prinsoneriu pre principele aleguatoriu; ba inaintá și in pàrtile septemtrionali ale Boemiei și Silesiei austriace. Firesce că aceste ocupări ale

*) „Ecleșia ese odata pre septemana in Bucuresci sub redactiunea domniloru com. Rossetti și archimandr. Clemente Nicolao. Pretiulu. 12 doidecéri de arg. pre anu, pre diumeté de anu 7. Red.

sale n'au datu nici de cea mai mica piédeca; pentrucà regele Sacsoniei cu regimulu si militi'a sa decubuntempu s'a retrasu pre pamentu austriacu; armi'a confederala inca avù lipsa de organisare, capetandu duce pe principele Carolu de Bavari'a cu subordonare sub supracomand'a generalului Benedek; eara armat'a imp. de nordu abia in 27 Iun. incepù operatiuni mai insemnate in batai'a de la Oswiecim in Galiti'a, si cudeosebire in cea de la Nachod aprópe de fortaréti'a Iosephstadt, in ambele locuri finindu-se luptá cu superioritatea Austriaciloru. Nu sufere inse indoéla, cà, ajungundu cetele inimice a stá acumu faciá in faciá, actiunea trupeloru de aci incolo si in Boemi'a se va desvoltá mai rápede. Intr' aceea armat'a imp. de sudu sub comand'a archiducelui Albrecht si-a si inauguratu in 24 Iun. campani'a cu invingerea de la Custozza, silindu pre Italiani dupa o lupta sangerósa a se retrage preste riulu Mincio. Astfeliu Austri'a, atátu dupa actele din urma nimerite ale diplomatiei sale câtu si dupa inceputele operatiuni militari judecandu, are prospecte câtu mai bune de a esí triumfatória din cris'a presinte, — numai misteriosulu barbatu din Tuilerie se padiésca in cris'a de faciá aievea „o neutralite atenta,“ ce o promite ceidreptu intr'o epistola din 12 Iun. càtra ministrulu Rouher, carea inse nu mai puçinu puse lumea pre cugete, decátu fras'a „cumca Franci'a si-va pastrá actiune libera“ si decátu faimósele cuvente rostite mai deuna-di la Auxerre.

Spani'a eara e revoltata prin generalulu Prim. — In Angli'a ministeriulu whig (liberalu) si-dede demisiunea; póte i-va urmá unulu compusu din conservativi (tory) si liberali.

Articululu XLII. din 1848 fù pétr'a scándalei pentru deputatiunile regnicolare magiara si croata. Ungari'a nu va se recunósca paritatea Croatiei, fora subordonarea ei, si de aceea deputatiunile respective ‚re infecta‘ s'au despartítu. — Díet'a Ungariei inca s'a amenatu intru sperarea, cà finindu-se curendu resbelulu ea se va readuná numaidecátu.

In fine domnitoriulu Romániéi Carolu I. precátu se pregatesce de tare, cá se intempine cu barbatia oríce invasiune straina: pre atát'a nu uita nici de redicarea poterei morale a statului romanu. Asia decurundu daru denou din caset'a sa privata câte 3000 de galbini pre fiecare din cei mai deaprópe trei ani, cá ministrulu instructiunei se i-propuna unu scopu seau unu institutu folositoriu, pentru carele se se intrebuintiedie — intru memori'a intrarei sale in Bucuresci.

Varietáti.

Prelatii Ungariei contribuescu la-olalta 300,000 fl. v. a. cà ofertu in strimtorárele de adi ale imperiului. Se graieá si despre unu impromutu de statu cámu de 100 milióne pre garanti'a fondului relig. ung. cá ipoteka; respectivii inse se fia respunsu, cà asia ce-va nu se póte fora previa convoire a scaunului apost. de Rom'a. — Fondulu relig. gr. or. alu Bucovinei inca oferesce statului 100,000 fl.

Azym'a veritatis et sinceritatis se inscrie unu articlu inceputu in nru. 49 alu diurnalului „Religio“ din Pest'a, si indreptatu incontr'a propusetiunei demstrate in nrii. 3 si 4 din esttempu ai „Sionulu r.“ „cumca I. Chr. a introdusu s. eucharistiá cu pane dospita.“ „Prea-meritatulu si eruditulu“ d. protopopu romanu (precumu lu-complementédia pre auctoru redactorulu fóiéi magiare)

aduce inainte câte verdi si uscate, tiene cà Pedalionulu liturgiconu seau misalu, vorbesce despre memori'a lui M. Cerculariu „ex orco,“ care lucru alu atotscientiei si nepatrunsei dreptáti ddiéesci beseric'a r.-cat. nici despre corifeii ereticiloru n'a cutediatu a lu-intari niciodata. Nu scimu ce scopu a potutu avé d. prtpopu cu esacerbatulu seu articlu, déca nucumv'a cutare denuntiatiune si venare de favoruri, cari nu i-le invidiamu, ci i-poftimu se i-fia de bine. In tes'a adiafora a domnului prof. G. Popu (carele debunaséma va respunde barbatesce domnului prtpopu, si inca in gazet'a atacatória,) nu credemu se se fia potutu inpedecá vreunu catolicu cu minte, — mai alesu privindu-i tendinti'a destulu de respicata in a dóu'a parte a ei, — precum nu s'a inpedecatu beseric'a cat. in aceeasi tesa aperata de unu Calmetu si consoçii lui, care dóra totusi va fi fiendu unu picutiu mai maricica auctoritate decátu „eruditulu“ d. prtpopu, carele decátu a face Romaniloru uniti atari sierbitiuri semenatórie de neincredere, mai bine si-ar acatiá pén'a in cuiu. Altcumu ne bucurámu, cà sor'a „Religio“ se ocupa acumu asia de desu cu noi, precandu anu nici notitia n'a luatú despre ivirea nóstra, necumu se fia voitu a schimbá cu noi fói'a.

Gimnasiulu romanu gr. or. din Brasiovu, precumu audímu din isvoru credibilu, a capetatu dreptulu de publicitate cá gimnasiu plenariu. Esttempu se va tiené primadata esamenu de maturitate. („Albina.“)

In „Albina“ nru. 28 si urm. unu audítoriu de filosofia, cumu ni se spune, debutédia cu unu tractatu despre limbele romane faciá cu limb'a latina. Auctorulu nu se multiamesce cu aceea, cá amesuratu nimeritului motto alesu se se suia cu scrutárele sale pana la limb'a lat. seau celu multu pana la etrusc'a si cele-alalte limbe ale Italiei vechi, fora, vrendu se arete cà domni'a sa scie si mai multu, díce intre altele: „Teologii au propusu presumpsiunea fantastica, cà tóte limbele pamentului provinu din un'a limba originaria si generaria, si eara-si teologii au fauritu, firesce cà nesciendu, armele cele mai agere incontr'a acelei presumpsiuni; càci numerulu montruosu alu limbeloru, ce ni s'au facutu cunoscute prin scrisele limbistice ale misiunariloru (vedi asia; si totusi ve tieneti mai invetiati decátu misiunarii! Red. „S. r.“) documentédia, déca nu (sic) unu inceputu pluralisticu, dara celu pucinu o diferentia originaria a multoru limbe, scl. — Noi amu svatuí cu tóta iubirea pre d. filosofu, cá mai bine se invetie filosofi'a spre a nu comite contradictiuni ‚in terminis,‘ decátu se si-piérda tempulu intru maimutiari'a nescaroru ipotese, nu nóue, ci binisioru vechi si restornate acumu de sute de ori, d. e. mai decurundu prin unu Guil. Humboldt (die Kawisprache), profes. de Bononi'a Weber, franculu de Maistre, A. Tholuck si alti nenumarati. Estu svatu fratiescu i-lu dâmu cu atátu mai vertosu, càci suntemu siguri, cà nici pre unu sufletielu de romanu nu lu-voru face nici mai luminatu nici mai fericitu ipotese de acelea, despre cari faciá cu vené randulu documentu alu revelatiunei ddiéesci de o miie de ori s'a inplinitu in decursulu istoriei dí's'a lui Cicerone: „Opinionum commenta delet dies, naturae vero et veritatis judicium confirmat.“

D. capitánu emer. Georgiu Cristurianu inzestrá scólele rom. din Brasiovu cu o mosia cumparata la licitatiune, carea aduce pre anu venitu de 100 de galbini.

Asoçiatíunea rom. transilvana si-tiene esttempu adunarea gener. in 15/27 Augustu, eara cea aradana in 2 Iuliu.